

machen auf zwei Altäre für Iuppiter Dolichenus aus der unlängst entdeckten Lokalität Gerulata an der Donau (Rusovce bei Bratislava). Auf den Nebenseiten beider Altäre kommt in der Reliefsform wie dieselbe urna so auch dieselbe patella vor, die ebenfalls auf der Platte XV, 2 abgebildet sind (vgl. Klio 1970, *Alae I Can. statores duo*). Dabei ist zu erwähnen, daß auf derselben Lokalität auch eine Inschrift mit der Widmung D (eorum) M (atri) A (ttridi) Sa (crum) (vgl. *Listy filologické* 1970, *Titulí in Rusovce reperti*) gefunden worden ist. Es scheint also, daß die erwähnten urna cum patella mit dem Attiskulte zu verbinden sind.

Radislav Hošek

Quinque claves sapientiae. (Incerti auctoris Rudium doctrina. Bonvicini de Ripa Vita scolastica.) Tecensuit Anežka Vidmanová-Schmidlová. Bibliotheca scriptorum Graecorum et Romanorum Teubneriana, Leipzig, BBG Teubner Verlagsgesellschaft, 1969. Str. XL + 120.

Je vždy ctí pro klasickou filologii národa, jestliže vyjde v teubnerské řadě klasiků edice, pořízená péčí jeho příslušníka. Česká věda se dočkala takovéto pocty v posledních patnácti letech třikrát: po *Janákových* příspěvech k edici Sexta Empirika (1954, 1962) a zároveň s *J. Martínkem* a *D. Martínkovou* (Bohuslav Hassensteinii a Lobkovicz Epistulae, I, Teubner, Leipzig 1969), se ujala spolupráce s lipským vydavatelstvím mediévistka Anežka Vidmanová, která připravila k vydání u Teubnera dvě středověké didaktické skladby, spíše školské učební pomůcky, založené na tzv. pěti klíčních moudrosti. Jsou to „Rudium doctrina“ neboli „Libellus quinque clavium sapientiae“ neznámého autora patrně z přelomu 12. a 13. století a Bonvicina de Ripa (Bonvesin da Riva) „Vita scolastica“, sepsaná asi v posledním desetiletí 13. století.

Vidmanová získala vynikající praxi v ediční činnosti již při vydávání řady středověkých textů české proveniencí (Hus). Edici skladeb „Rudium doctrina“ a „Vita scolastica“ připravovala velmi důkladně, jak vidíme z několika článků, jež o jejich problematice publikovala od roku 1961 v *Listech filologických* a ve *Zprávách Jednoty klasických filologů*. Výsledek několika let práce s textem a literárně-historického studia máme nyní před sebou na více než sto stranách textu s kritickým aparátem a na čtyřiceti stranách předmluvy k oběma edicím; vydavatelka podává nejprve výklad k „Rudium doctrina“ (str. V—XXVI), pak k „Vita scolastica“ (str. XXI až XXXVI). Předkládá dosavadní názory i své vlastní závěry o autorech, místě a době vzniku skladeb a výklad o rukopisech a tiscích, jichž užila k edici: pro anonymní „Rudium doctrina“ shledala Vidmanová nejprve čtyřiaadvacet rukopisů, vycházejíc ze soupisu ve Walthrově publikaci „Inititia carminum“, jež sama doplnila. K těmto rukopisům, s nimiž pracovala, přijala dodatečně deset dalších, jež zjistil a publikoval v době, kdy už byla její edice v tisku, italský literární historik Rino Avesani (viz „Praefatio“, str. XXXVI—XXXVIII). Ježto žádný z těchto rukopisů nemohla vzít za základ edice, sestavila Vidmanová stemma, a to z jedenácti rukopisů, jež mezi sebou zjevně souvisejí, v kritickém aparátu ovšem pracuje s variantami všech čtení. (Každý z rukopisů je v předmluvě popsán určením proveniencí, doby vzniku, písarskými zvláštnostmi a frekvencí chyb.) Staré tisky k „Rudium doctrina“, jež nepřinášejí k rukopisné tradici nic nového a jež ostatně shledal a popsal rovněž až Avesani r. 1967, edice Vidmanové v úvalu nebere. — Poněkud jinou situaci zjistila editorka u Bonvicinovy „Vita scolastica“: je zde (včetně Avesaním dodatečně zjištěných) třiaadvacet rukopisů, vedle nich je brán zřetel na čtyři inkunábule a na novou, podle vlastních vydavatelových slov však nekritickou, edici Franceschiniho z r. 1943 (byla vypracována hlavně na základě starých tisků, jež zůstaly nedostupny naší vydavatelce). Z rukopisů, jež jí byly známy, mohla Vidmanová zjistit pouze nepatrné vzájemné souvislosti, jež nemohly stačit k sestavení stemmatu, ba ani k určení rukopisných rodin.

Dostí obtížnou otázkou musela vydavatelka řešit při konečné úpravě textu „Vita scolastica“: jsou prozaická exempla, jež vkládají do textu skladby jeden z rukopisů a tři z užitých prvotisků, opravdu částí skladby — napsal tedy Bonvicinus svou báseň prosimetrem? Vidmanová se rozhoduje opačně než Franceschini, její předchůdce ve vydávání tohoto textu, nepovažuje exempla, psaná prózou, za vlastní součást skladby, a dává je tisknout nikoli v textu, ale až za básní jako „Additamenta“ (Exemplum 1—3, str. 103—113).

Texty, jež edice přináší, mají vedle významu v dějinách literatury (Bonvicinus de Ripa je dosti renomovaným a studovaným básníkem středověké Itálie zejména pro svou tvorbu „in vulgari“) dosah také pro studium historie školské vzdělanosti jak v ostatní Evropě, tak u nás: z rukopisů anonymní „Rudium doctrina“ je jich českého původu šest, mezi kodexy s Bonvicinovým textem dva. Edici tedy uvítají nejen zahraniční (v první řadě italské), ale i naši historikové a literární historikové.

Jana Nechutová